

L'increment del preu dels combustibles, màxims actuals i comparatius històrics

En els últims mesos la nostra butxaca ha patit, poc o molt, l'increment del preu dels combustibles que, des de l'octubre del 2010, ha estat de prop d'un 25%, tant en el cas de les gasolines com en el del gasoil. Sense arribar a màxims històrics, el preu dels carburants s'ha situat, així, a la banda alta dels nivells registrats en els darrers anys i tot apunta que, encara que amb oscil·lacions puntuals, a mitjà termini els preus dels carburants es mantindran en nivells comparativament elevats.

A Espanya el preu dels carburants depèn fonamentalment de tres factors: el preu internacional del petroli, el tipus de canvi dòlar-euro i la fiscalitat específica i general que suporta. A més, també hi influeixen, lògicament, les condicions de competència que concorren a cada moment i lloc, i els factors tècnics, com ara el cost del refinament i del transport.

Dediquem aquests indicadors a oferir una panoràmica sintètica d'aquesta qüestió. S'evidencia que l'increment observat en aquests últims mesos respon especialment a l'increment del preu del petroli en l'àmbit internacional. Això no obstant, cal tenir en compte que el manteniment del tipus del canvi dòlar-euro en nivells elevats ha contribuït a mitigar l'efecte d'aquest augment sobre els preus finals interns. En particular, la panoràmica que s'ofereix preveu les qüestions següents:

a) Evolució del preu del petroli

1. Preu del petroli i tipus de canvi dòlar-euro entre el 1971 i el 2010.
2. Cotització mensual del petroli i tipus de canvi dòlar-euro entre el gener del 2009 i el gener del 2011.

b) Evolució dels preus dels combustibles d'automoció

3. Preus dels combustibles d'automoció entre el 1971 i el 2010 en cèntims d'euro constants del 2006.
4. Preus mensuals dels combustibles d'automoció des del gener del 2009 fins al gener del 2011.
5. Relació entre la taxa de variació dels preus del petroli, els combustibles i el tipus de canvi dòlar-euro, del 1980 al 2010.

c) Comparativa europea dels preus de la gasolina i del gasoil

6. Preus de la gasolina i del gasoil a Europa del 2005 i el 2010.
7. Preus de la gasolina i del gasoil a Europa del 2005 i el 2010, tenint en compte la renda per càpita de cada país.

d) Evolució del consum

8. Evolució del consum de carburants entre el 1971 i el 2009.
9. Consum mensual de combustibles entre el gener del 2001 i el novembre del 2010 (en milers de tones i mitjana mòbil dels últims 12 mesos).

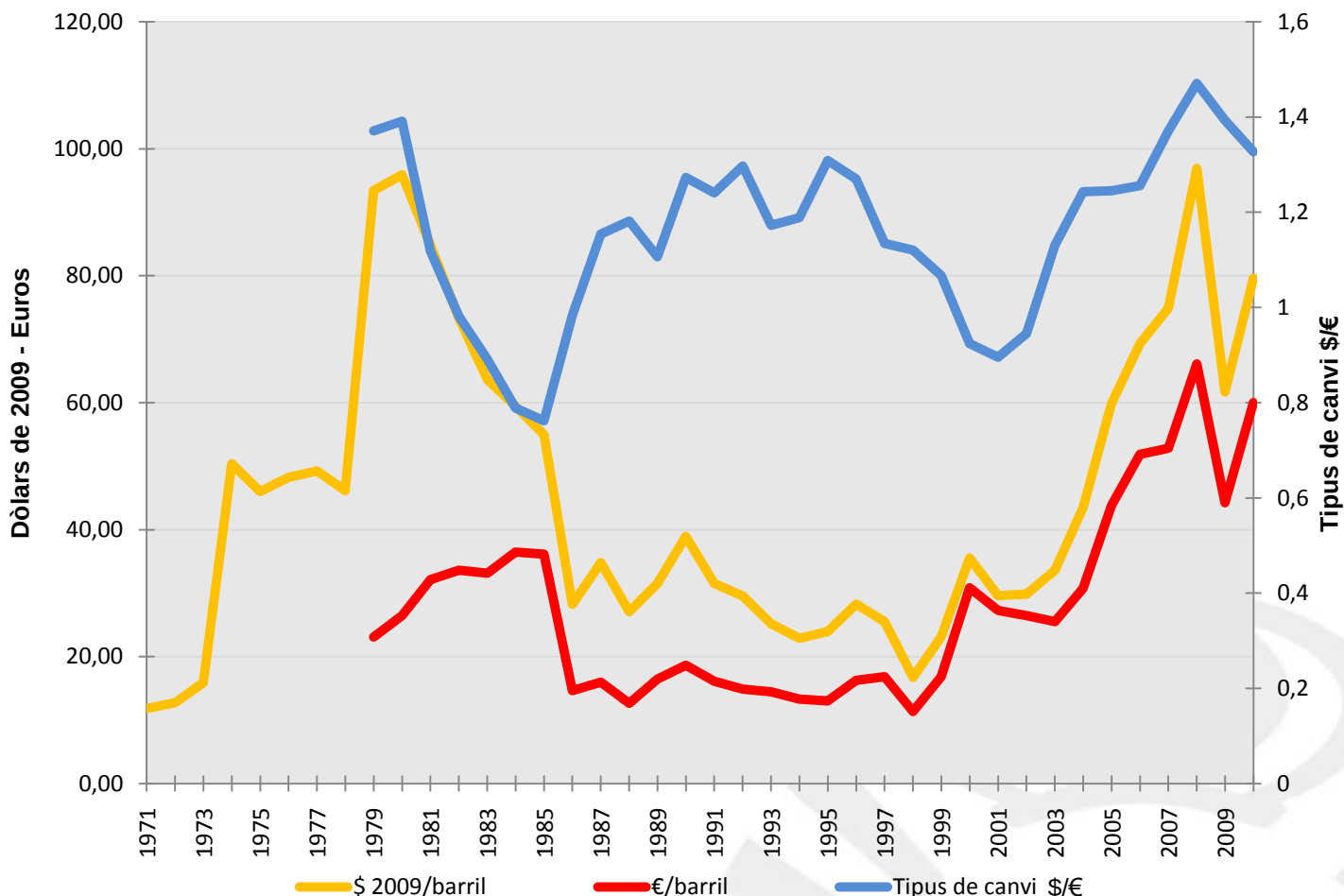
1. Evolució del preu del petroli i del tipus de canvi dòlar–euro (1971-2010)

El gràfic mostra l'evolució del preu del petroli en dòlars per barril el 2009, del tipus de canvi dòlar–euro i el preu del petroli convertit a euros.

A començament de la dècada dels 70 el preu del petroli va començar a augmentar. Aquest fenomen es va agreujar perquè el 1973 els països àrabs van decidir restringir les exportacions als Estats Units i a l'Europa occidental, entre d'altres, i per la decisió de l'OPEP de quadruplicar el preu del cru. Per aquest motiu, es va passar de 12,72 dòlars per barril el 1972 a 50,41 el 1974 (dades en termes constants).

Aquest increment va finalitzar el 1980 (95,89 dòlars/barril), moment a partir del qual es va produir un descens fins que, en entrar al segle XXI, es va tornar a produir una nova escalada de preus que, encara que no va ser tan sobtada, sí que va ser més constant en el temps i va culminar el 2008. Aquell any el preu del petroli va superar el màxim històric del 1980 i va arribar a 96,91 dòlars/barril. Malgrat el descens del 2009, els preus del petroli han tornat a remuntar des de l'octubre del 2010 i sembla que la tendència és la de recuperar el nivell del 2008.

En el cas d'Espanya, el preu del petroli està determinat pel tipus de canvi. Durant la dècada dels 70 uns tipus de canvi alts van suavitzar l'augment tan intens del preu del cru, de la mateixa manera que van facilitar les importacions durant la segona meitat de la dècada dels 80 i fins a mitjan dècada dels 90. En els períodes en què els tipus de canvi han baixat (1982-1986 i 1996-2003), la distància entre el preu en dòlars i el corresponent en euros s'ha reduït notablement.

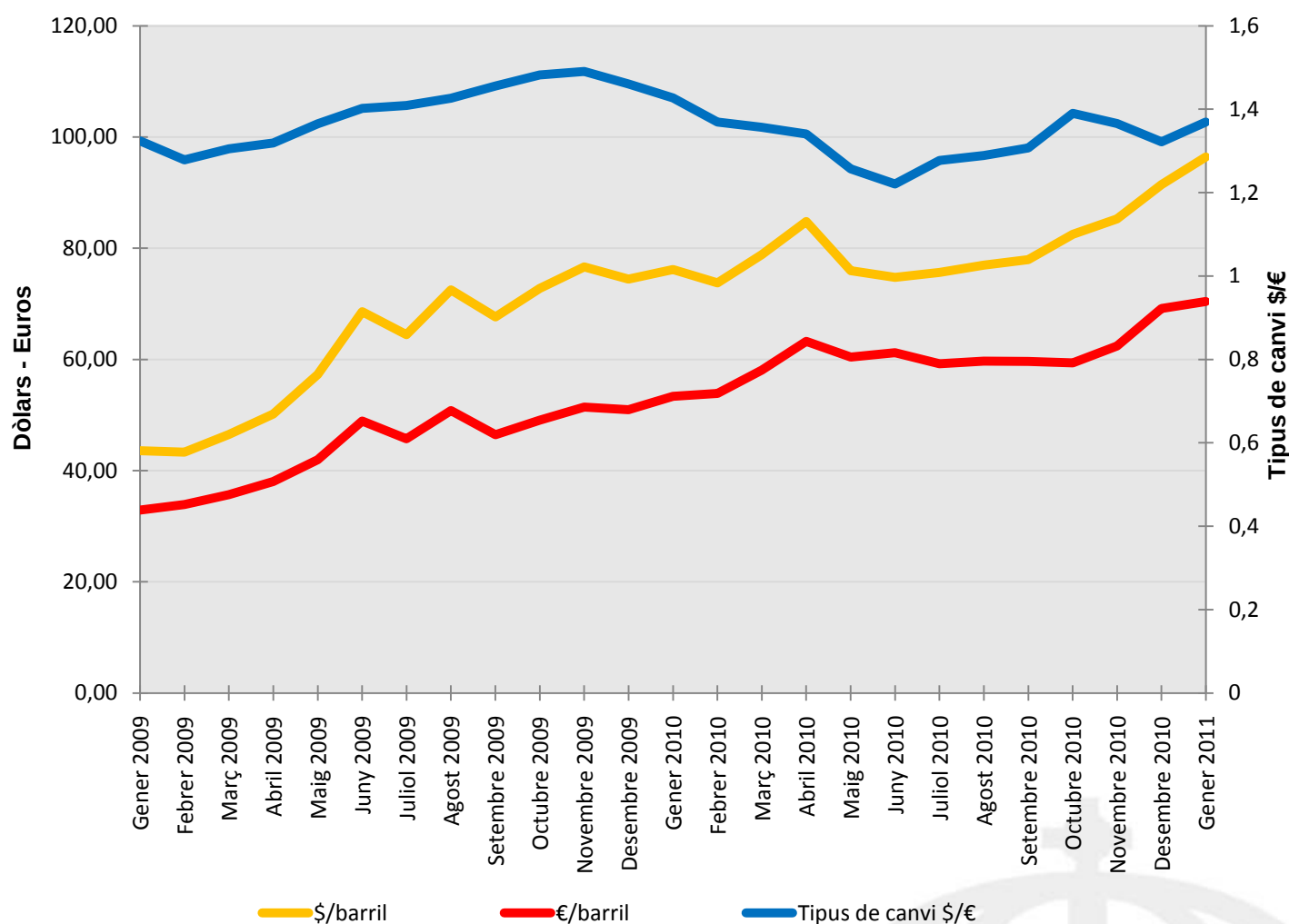

Nota: Entre 1971 i 1985 és Arabian Light posted at Ras Tanura; de 1986 en endavant és brent spot.

Fonts: British Petroleum Statistical Review of World Energy, Energy Information Administration i Banco de España.

2. Cotització mensual del petroli i tipus de canvi dòlar-euro (gener 2009 – gener 2011)

Després d'un descens que havia començat l'estiu del 2008, durant l'any 2009 va tornar la tendència alcista. Malgrat que a l'estiu del 2010 semblava que s'havia aturat novament, a la part final de l'any hi ha hagut un nou increment de preus i el gener del 2011 s'ha arribat a cotitzar, de mitjana, a 96,44 dòlars/barril. Des de principi de febrer, el preu s'ha tornat a situar prop dels 100 dòlars. El fet que continuï mantenint-se un tipus de canvi dòlar-euro relativament alt ha permès reduir la despesa energètica i, per tant, que el preu del petroli en euros mantingui una distància àmplia respecte del preu en dòlars.

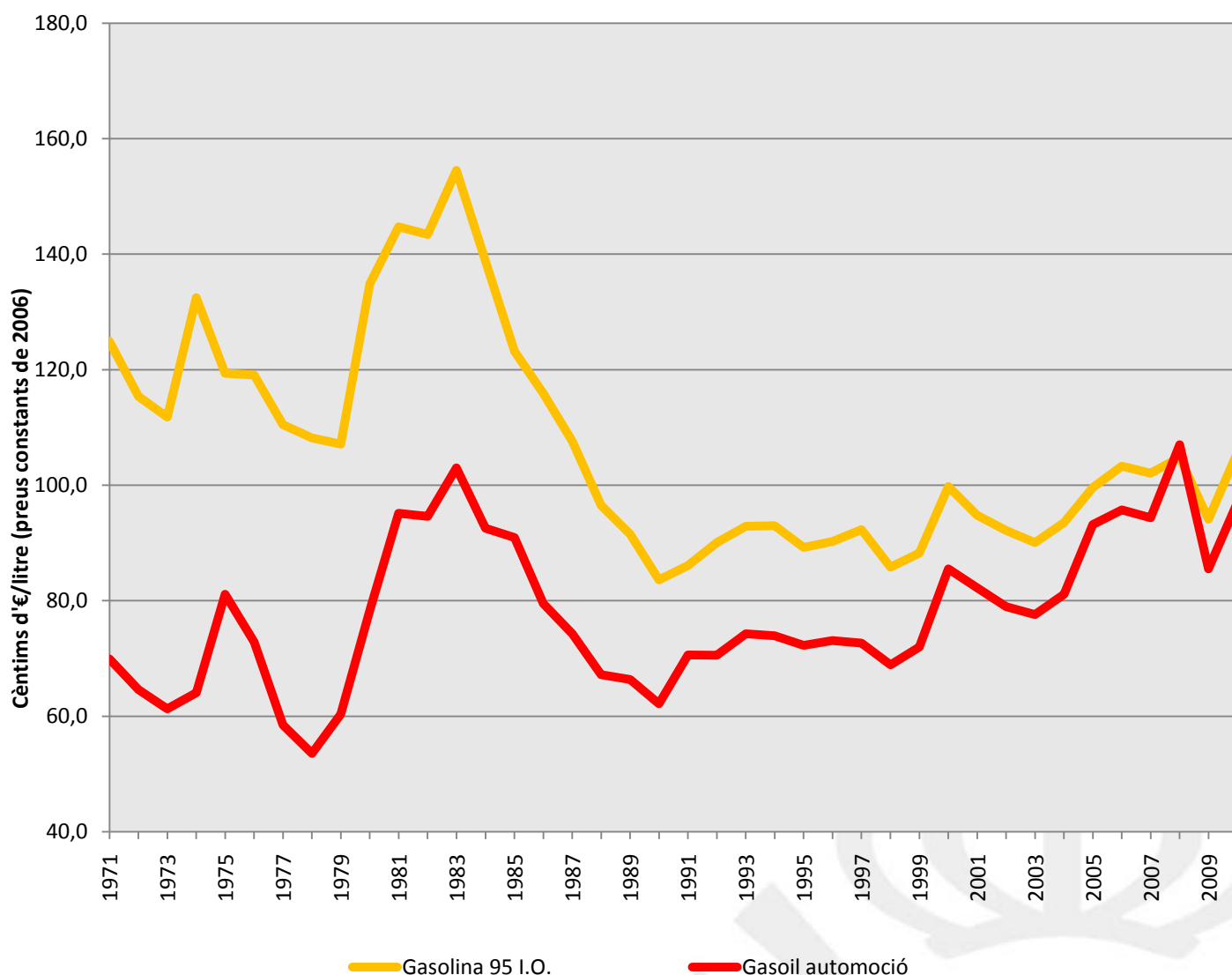

Fonts: Energy Information Administration i Banco de España.

3. Evolució dels preus dels combustibles d'automoció (1971-2010, en cèntims d'euro constants del 2006)

A Espanya la crisi del petroli es va traslladar als preus de la gasolina i del gasoil amb uns anys de retard. En el cas de la gasolina, l'increment del preu entre el 1978 i el 1983 va arribar a nivells a què no s'ha tornat a arribar encara en preus constants. Aquest combustible es va arribar a pagar a 154 cèntims d'euro el litre el 1983. Un cop superat aquest període crític, els preus van tornar a baixar fins el 1990. Durant aquesta dècada, i sobretot durant la primera del segle XXI, la tendència ha estat l'increment.

Tot i això, cal que distingim entre la gasolina i el gasoil. En el primer cas, l'increment ha estat més moderat i no ha recuperat encara els nivells de final del 1970. El gasoil, en canvi, va arribar al seu màxim històric el 2008 (107 cèntims d'euro el litre), amb què va superar per primer cop el preu de la gasolina. Aquest fenomen cal atribuir-lo a un augment de la demanda (dieselització del parc) i l'harmonització espanyola del tipus mínim europeu de la fiscalitat del gasoil.

Fonts *Enciclopedia Nacional del Petróleo, Petroquímica y Gas, Boletín Estadístico de Hidrocarburos, Oil Bulletin (UE)* i INE.

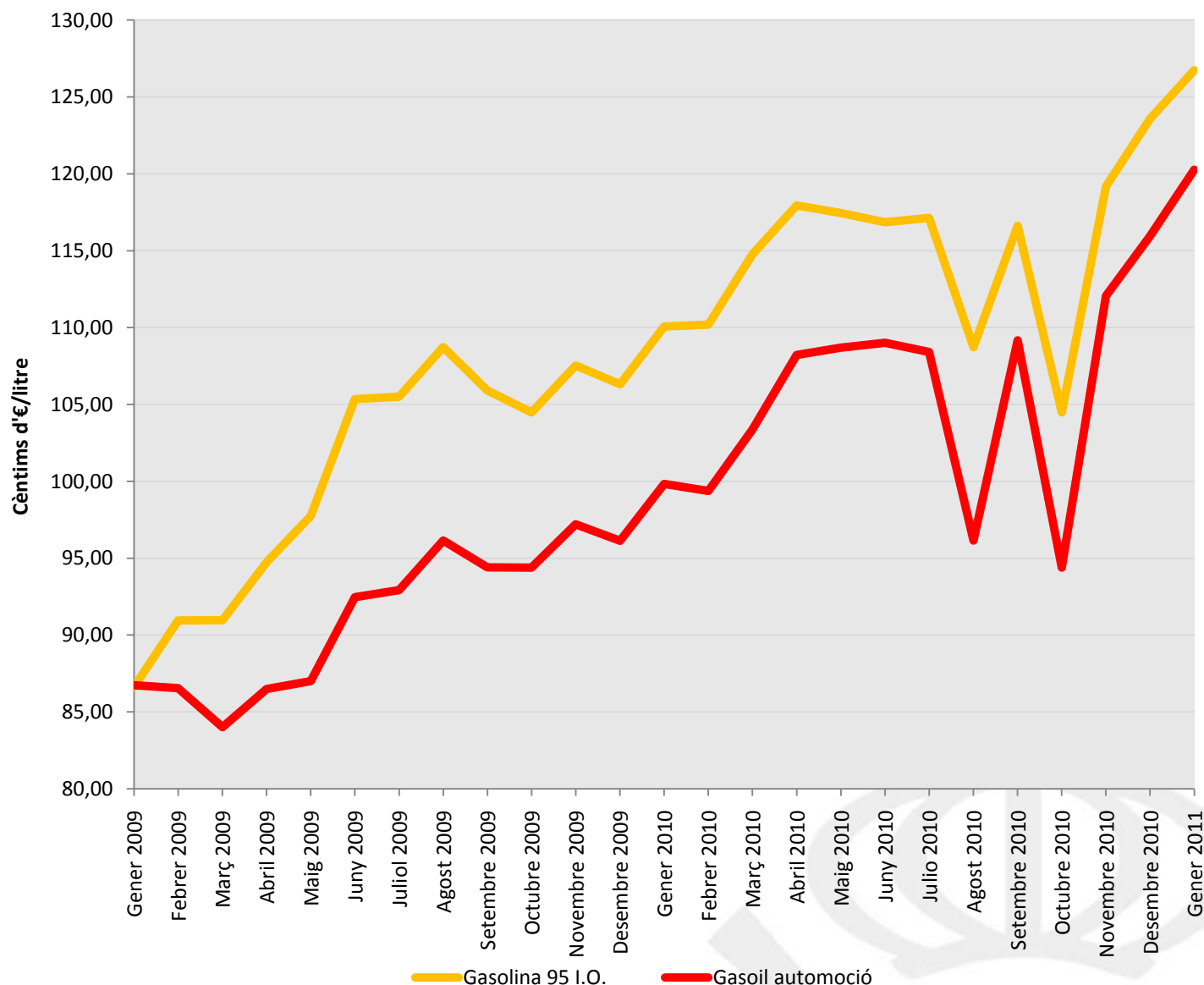
Preu dels combustibles d'automoció (cèntims d'€/l)

	Cèntims d'euro corrents		Cèntims d'euro constants (base 2006)	
	Gasolina 95 I.O.	Gasoil automoció	Gasolina 95 I.O.	Gasoil automoció
1971	7,5	4,2	124,9	69,9
1972	7,5	4,2	115,3	64,6
1973	8,1	4,4	111,8	61,3
1974	11,1	5,4	132,5	64,1
1975	11,7	8,0	119,4	81,1
1976	13,7	8,4	119,1	72,9
1977	15,9	8,4	110,5	58,5
1978	18,6	9,2	108,2	53,6
1979	21,3	12,0	107,1	60,3
1980	31,1	18,0	134,9	78,3
1981	38,2	25,1	144,7	95,1
1982	43,3	28,5	143,4	94,6
1983	52,3	34,9	154,5	103,0
1984	52,3	34,9	138,8	92,5
1985	50,5	37,3	123,2	90,9
1986	51,7	35,5	115,9	79,5
1987	50,5	34,9	107,6	74,3
1988	47,5	33,1	96,5	67,2
1989	48,1	34,9	91,5	66,3
1990	46,9	34,9	83,6	62,2
1991	51,1	42,0	86,1	70,6
1992	56,7	44,4	90,1	70,6
1993	61,1	48,9	92,9	74,3
1994	64,1	50,9	93,0	73,9
1995	64,3	52,1	89,2	72,3
1996	67,4	54,6	90,2	73,1
1997	70,3	55,3	92,3	72,7
1998	66,5	53,4	85,8	68,9
1999	70,0	57,1	88,2	72,0
2000	81,9	70,2	99,8	85,5
2001	80,6	69,9	94,8	82,2
2002	81,1	69,5	92,1	79,0
2003	81,7	70,4	90,1	77,6
2004	87,4	75,8	93,5	81,1
2005	96,2	90,0	99,6	93,2
2006	103,3	95,7	103,3	95,7
2007	104,9	97,0	102,1	94,4
2008	112,1	114,5	104,8	107,0
2009	100,4	91,2	94,1	85,5
2010	114,8	105,4	105,7	97,1

Fonts: Enciclopedia Nacional del Petróleo, Petroquímica y Gas, Boletín Estadístico de Hidrocarburos, Oil Bulletin (UE) i INE.

4. Preus mensuals dels combustibles d'automoció (gener 2009 – gener 2011)

Des de principi del 2009 els preus dels combustibles han mantingut una tendència constant al creixement. Malgrat que semblava haver-se aturat durant l'estiu del 2010 –en consonància amb el preu del petroli– durant la tardor s'ha reprès amb força l'increment dels preus. A final d'aquest any, el preu de la gasolina havia arribat a nivells propers als que havia arribat a la dècada dels 80, moment del màxim històric. El gasoil s'ha situat en un nivell que no s'havia vist mai abans, i sembla que l'increment no s'aturarà aquí. Segons l'*Oil Bulletin* del 14 de febrer, el gasoil havia igualat de nou el preu de la gasolina, cotitzant-se ambdós combustibles a 127,1 cèntims d'euro el litre.

Preu del combustible d'automoció (preus corrents)

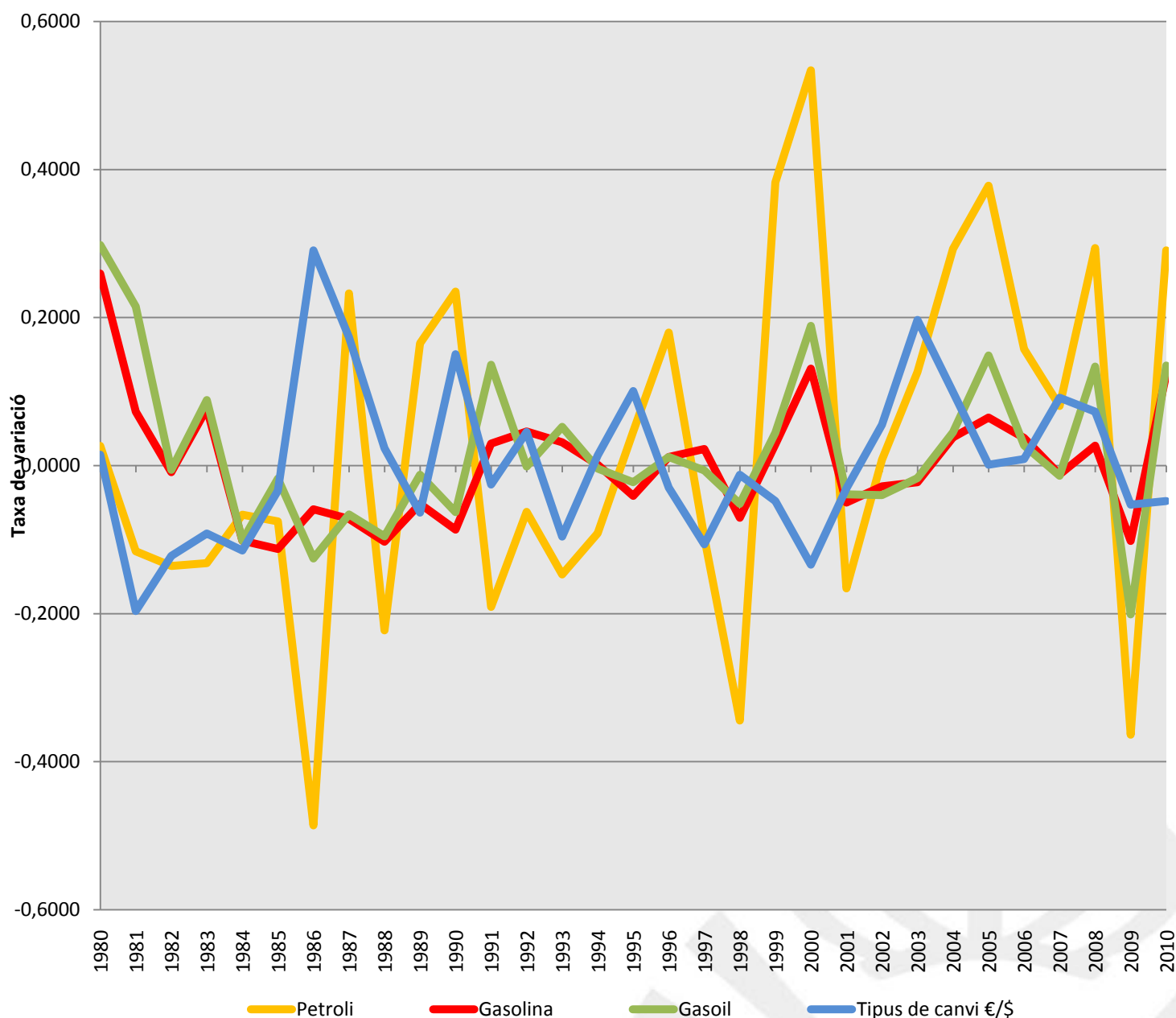
	Gasolina 95 I.O.	Gasoil automoció
Gener 2009	86,62	86,73
Febrer 2009	90,95	86,53
Març 2009	90,97	84,00
Abril 2009	94,74	86,49
Maig 2009	97,75	87,00
Juny 2009	105,35	92,46
Juliol 2009	105,50	92,93
Agost 2009	108,73	96,15
Setembre 2009	105,91	94,40
Octubre 2009	104,49	94,39
Novembre 2009	107,53	97,20
Desembre 2009	106,32	96,13
Gener 2010	110,07	99,84
Febrer 2010	110,18	99,37
Març 2010	114,78	103,36
Abril 2010	117,95	108,21
Maig 2010	117,45	108,69
Juny 2010	116,85	109,02
Julio 2010	117,13	108,42
Agost 2010	108,73	96,15
Setembre 2010	116,63	109,17
Octubre 2010	104,49	94,39
Novembre 2010	119,18	112,07
Desembre 2010	123,58	115,95
Gener 2011	126,74	120,27

Fonts: Boletín Estadístico de Hidrocarburos i Oil Bulletin.

5. Taxa de variació del preu del petroli, els combustibles i del tipus de canvi (1980-2010)

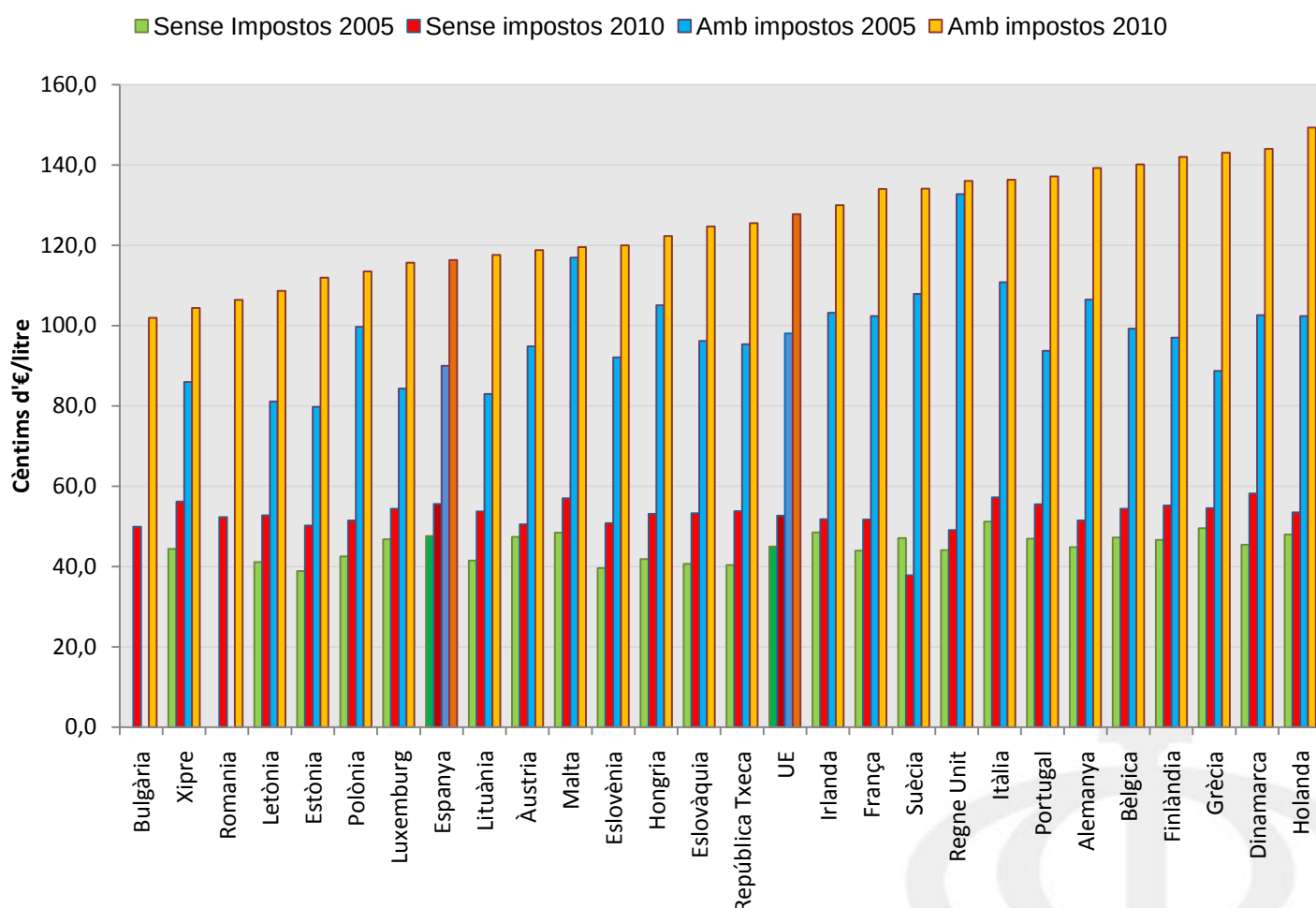
El gràfic reflecteix amb exactitud la relació entre el preu del petroli (en dòlars) i el tipus de canvi sobre el preu dels combustibles. En termes generals, els combustibles segueixen les fluctuacions del preu del petroli, mentre que el tipus de canvi introdueix matisos en aquesta evolució. Així, l'increment de preu del petroli de mitjan dècada dels 80 va ser contrarestat per un tipus de canvi elevat, que va provocar que els combustibles es mantinguessin en taxes de variació negatives. A la inversa, els grans increments de final de la dècada dels 90 o de 2007-2008 coincideixen tant amb un augment sobtat del preu del petroli com amb un descens del tipus de canvi.

6. Els preus de la gasolina i del gasoil a Europa (2005 i 2010)

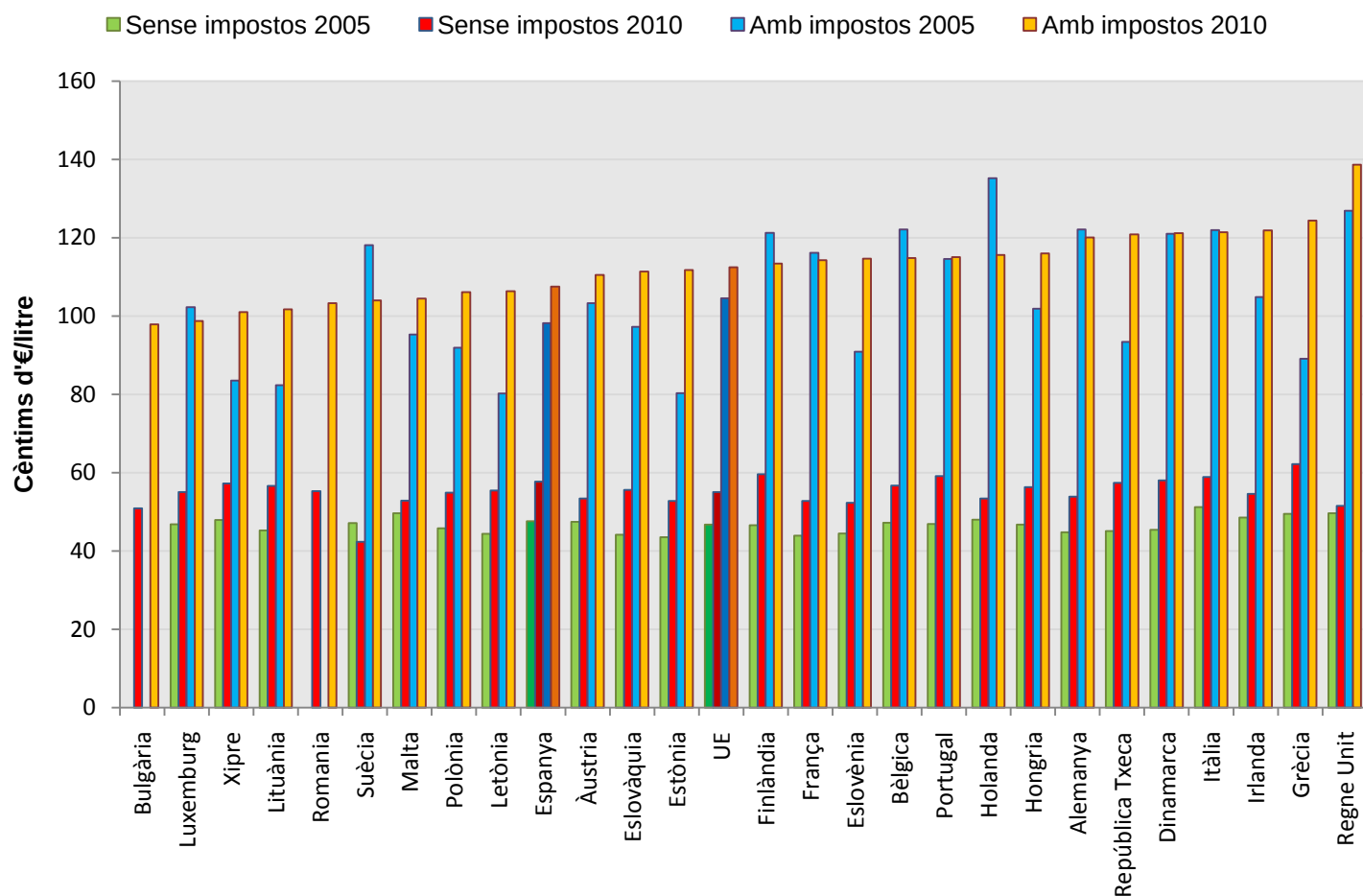
El cost dels carburants a Espanya, abans d'aplicar-hi els impostos, està per sobre de la mitjana europea i se situa a la part alta. El 2005 era el sisè país, en el cas de la gasolina, i el vuitè, en el del gasoil. El 2010, la seva posició al rànquing abans dels impostos era pràcticament idèntica: el cinquè en el cas de la gasolina, i el sisè en el del gasoil. Tanmateix, un cop introduïda la fiscalitat, Espanya passa a la part baixa del preu de la gasolina i del gasoil, i se situa per sota de la mitjana europea. Aquesta diferència s'accentua més en el cas de la gasolina que en el del gasoil. Així, el 2005 el preu de la gasolina era un 9% més baix que la mitjana europea i el gasoil, un 6%. Aquesta relació ha estat del 10 i el 5% el 2010. En els gràfics podem destacar el cas de Grècia, que ha passat de trobar-se en una situació semblant a l'espanyola el 2005 a ser un dels països on els combustibles són més cars, pels efectes de les mesures especials que ha hagut d'aplicar a causa de la seva situació econòmica.

Preus de la gasolina

Fons: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, *Informes anuales. Precios carburantes* i *Oil Bulletin*.

Preus del gasoil

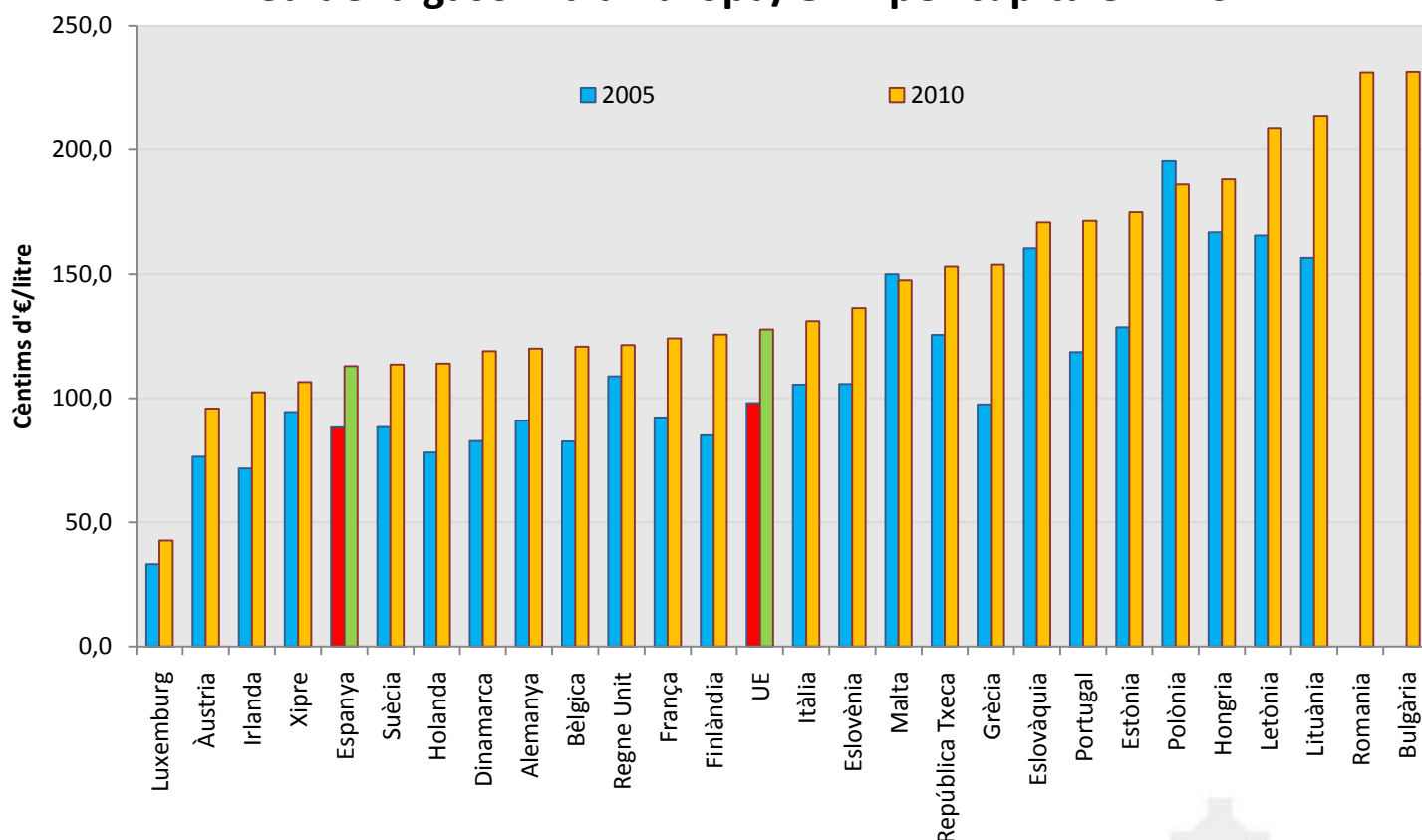

Fonts: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, *Informes anuales. Precios carburantes* i *Oil Bulletin*.

7. Preus de la gasolina i del gasoil a Europa amb relació a la renda per càpita (2005 i 2010)

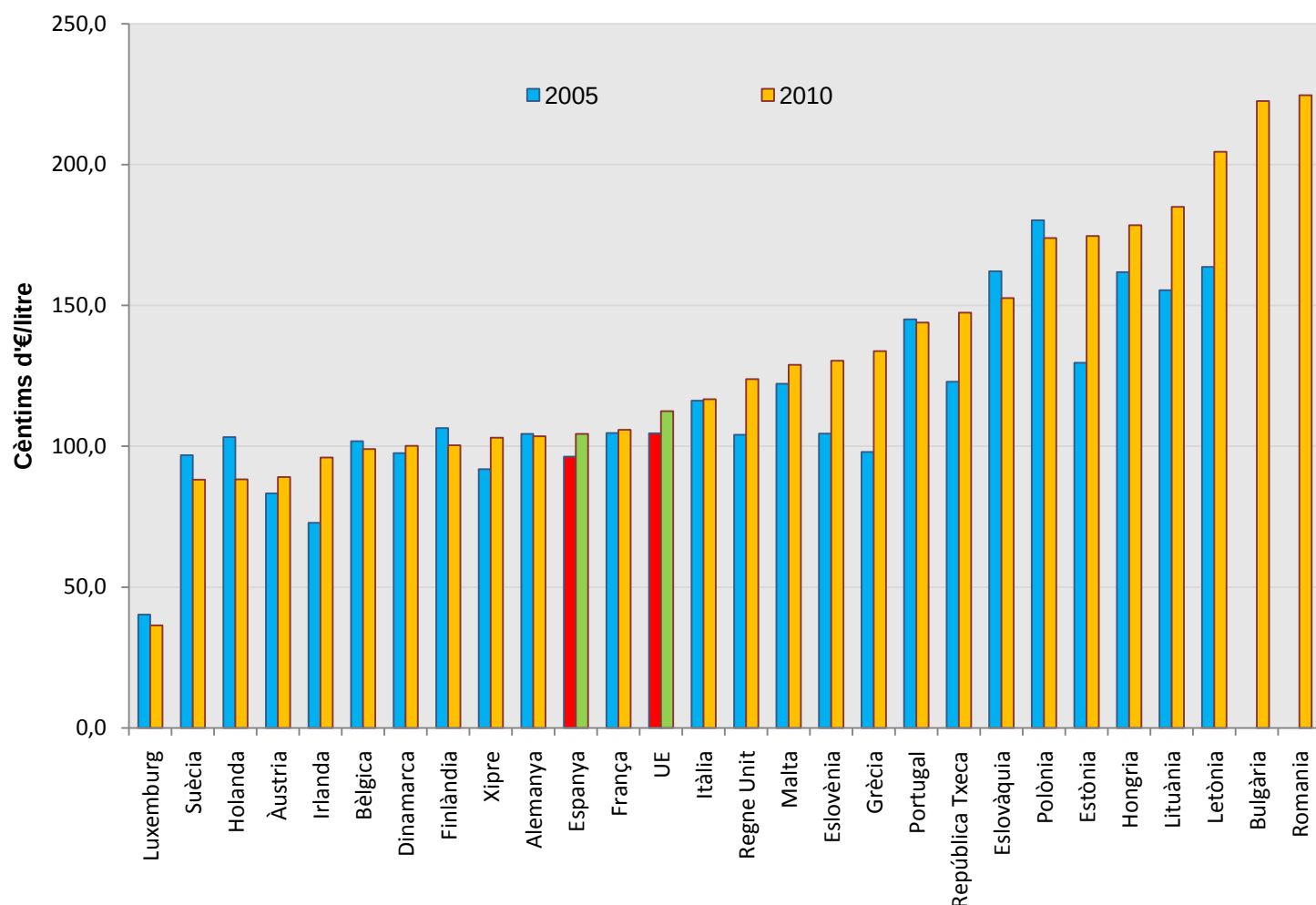
Això no obstant, si relacionem els preus de la gasolina i del gasoil amb la renda per càpita (considerada amb la paritat del poder de compra), veiem com el rànquing de països canvia substancialment. Països amb rendes més baixes, la majoria d'Europa de l'Est, apareixen en els primers llocs de la llista amb preus més cars. La majoria de països de rendes més altes (excepte Itàlia i el Regne Unit, aquest últim en el cas del gasoil) queden per sota de la mitjana europea. En el cas d'Espanya, ens trobem amb uns preus dels combustibles relativament barats i una renda propera a la mitjana europea. Això provoca que aquests preus, considerant la renda per càpita, estiguin per sota de la mitjana, fet que és més accentuat en el cas de la gasolina (la cinquena més barata d'Europa) que en el del gasoil.

Preu de la gasolina a Europa/GDP per càpita en PPS

Fonts: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, *Informes anuales. Precios carburantes* i *Oil Bulletin* i Eurostat.

Preu del gasoil a Europa/GDP per càpita en PPS

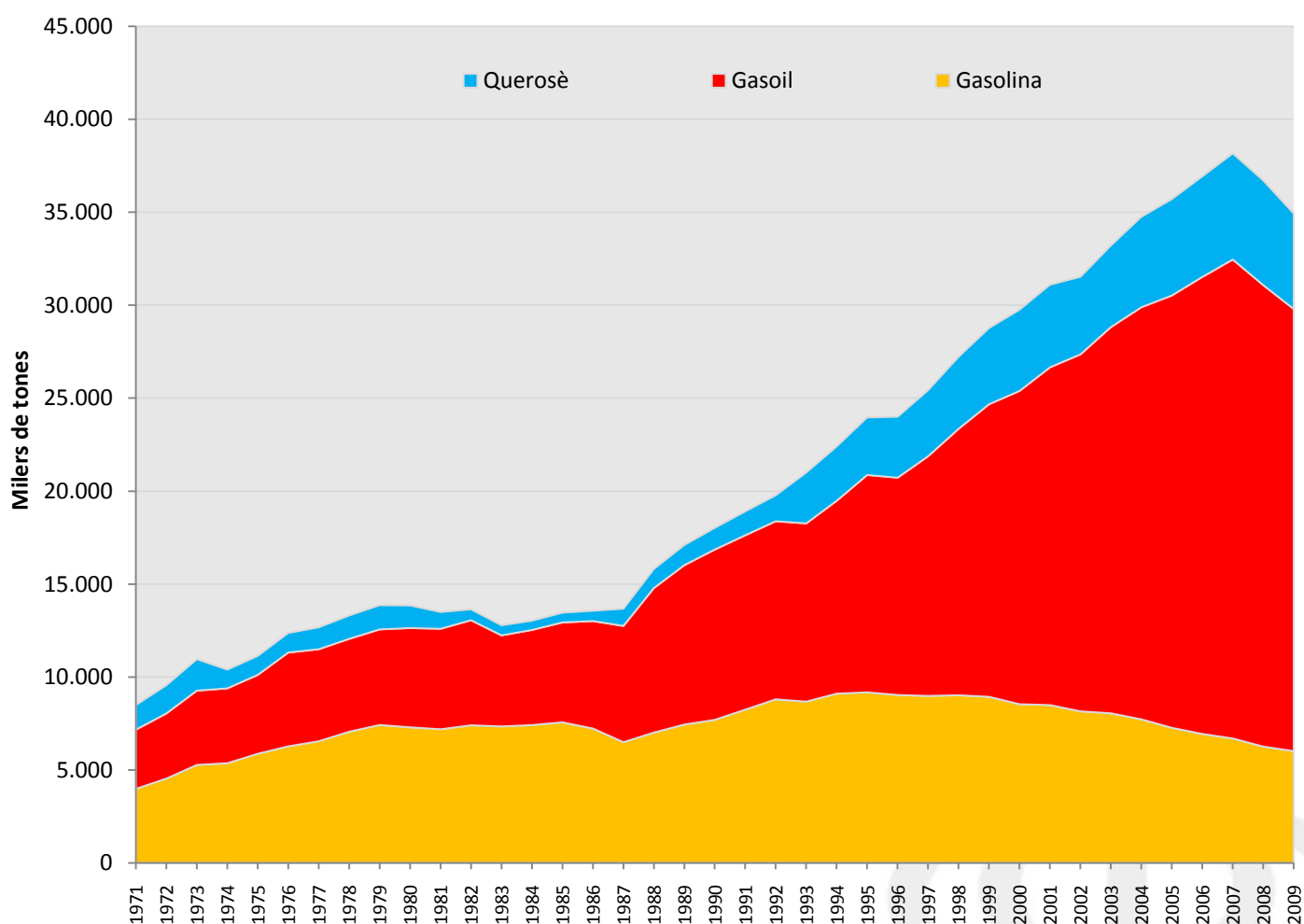
Fonts: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio, *Informes anuales. Precios carburantes* i *Oil Bulletin* i Eurostat.

8. Evolució del consum dels carburants (1971-2009)

El gràfic de l'evolució del consum de carburants ens permet captar dos fets. D'una banda, la intensitat de la crisi del 2008 i el 2009, amb decrements a tots els tipus de carburants (especialment en els d'aviació), fet que no passava des del 1983, amb l'agregant que el 2008 i el 2009 es van acumular taxes negatives de creixement del 10,5% en el cas de la gasolina, del 7,8% en el del gasoil i del 10,2% en el querosè. D'altra banda, el gràfic ens permet captar un fenomen estructural com és el de la dieselització del parc: des del 1994 les diferències entre el consum de gasolina i de gasoil no han deixat d'ampliar-se a favor del segon.

Evolució del consum de carburants, 1971-2010 (milers de tones)

9. Consum mensual de combustibles (gener 2007 – novembre 2010) en milers de tones i amb mitjana mòbil dels últims 12 mesos

L'impacte de la crisi es reflecteix en el consum de combustibles. Com que aquest presenta una forta estacionalitat, hem calculat la mitjana mòbil dels últims dotze mesos. Això ens en permet captar la magnitud. El gener del 2007, la mitjana mensual de consum de la gasolina era de 576 kt; el del gasoil, de 2.061 kt, i el del querosè, de 451 kt. El novembre del 2010 aquestes proporcions eren de 475, 1.964 i 436 kt, respectivament. Això suposa un descens d'un 17,7% en la gasolina, d'un 4,7% en el gasoil i d'un 3,3% en els querosens.

Els tres combustibles presenten evolucions diferents. La gasolina rep els efectes del caràcter estructural del descens del seu consum, que la crisi no ha fet més que intensificar. El consum de gasoil va començar a descendir de manera gairebé constant des de l'abril del 2008 i encara no presenta mostres de recuperació. El consum de querosens, en canvi, va caure intensament entre el juny i l'octubre del 2008. Semblava que tornava a recuperar el ritme de creixement al novembre i desembre d'aquell any, però va tornar a caure fins que va remuntar a partir de l'abril del 2010.

	Gasolina 95	Gasolina 98	Total gasolines	Gasoils A	Gasoils B	Gasoils C	Altres gasoils	Total gasoils	Querosens	Total combustibles
Gener 2006	464	68	532	1857	582	406	163	3.008	384	3.924
Febrer 2006	443	64	507	1869	550	401	148	2.968	379	3.854
Març 2006	508	75	583	2159	552	327	181	3.219	420	4.222
Abril 2006	506	76	582	1994	402	123	158	2.677	409	3.668
Maig 2006	523	73	596	2163	433	101	179	2.876	451	3.923
Juny 2006	520	76	596	2154	440	120	220	2.934	481	4.011
Juliol 2006	553	79	632	2154	424	110	177	2.865	527	4.024
Agost 2006	560	81	641	2031	390	145	188	2.754	537	3.932
Setembre 2006	511	72	583	2054	442	120	231	2.847	499	3.929
Octubre 2006	501	73	574	2090	491	196	200	2.977	484	4.035
Novembre 2006	465	67	532	2058	509	234	185	2.986	418	3.936
Desembre 2006	497	75	572	2013	559	374	157	3.103	433	4.108
Gener 2007	456	63	519	1.995	626	381	180	3.182	369	4.070
Febrer 2007	423	61	484	1.952	504	332	154	2.942	375	3.801
Març 2007	501	75	576	2.287	580	297	192	3.356	429	4.361
Abril 2007	447	71	518	2.032	443	222	175	2.872	481	3.871
Maig 2007	492	71	563	2.214	442	116	222	2.994	491	4.048
Juny 2007	505	73	578	2.225	449	127	184	2.985	473	4.036
Juliol 2007	537	79	616	2.307	472	118	201	3.098	581	4.295
Agost 2007	548	83	631	2.155	413	182	178	2.928	571	4.130
Setembre 2007	468	67	535	2.046	411	129	151	2.737	516	3.788
Octubre 2007	501	72	573	2.286	587	208	166	3.247	511	4.331
Novembre 2007	453	64	517	2.150	591	309	158	3.208	415	4.140
Desembre 2007	466	66	532	2.031	582	376	152	3.141	492	4.165
Gener 2008	435	58	493	2.059	598	384	168	3.209	432	4.134
Febrer 2008	429	59	488	2.088	554	341	139	3.122	416	4.026
Març 2008	461	64	525	2.074	507	253	146	2.980	471	3.976
Abril 2008	459	61	520	2.194	466	200	158	3.018	484	4.022
Maig 2008	468	60	528	2.138	396	134	159	2.827	503	3.858
Juny 2008	456	63	519	1.990	398	139	156	2.683	491	3.693
Juliol 2008	526	62	588	2.290	466	129	155	3.040	512	4.140
Agost 2008	513	63	576	1.978	371	146	150	2.645	556	3.777
Setembre 2008	464	55	519	2.014	422	116	144	2.696	513	3.728
Octubre 2008	472	56	528	2.107	525	198	154	2.984	453	3.965
Novembre 2008	426	50	476	1.911	554	316	138	2.919	477	3.872
Desembre 2008	466	58	524	1.965	629	428	160	3.182	429	4.135

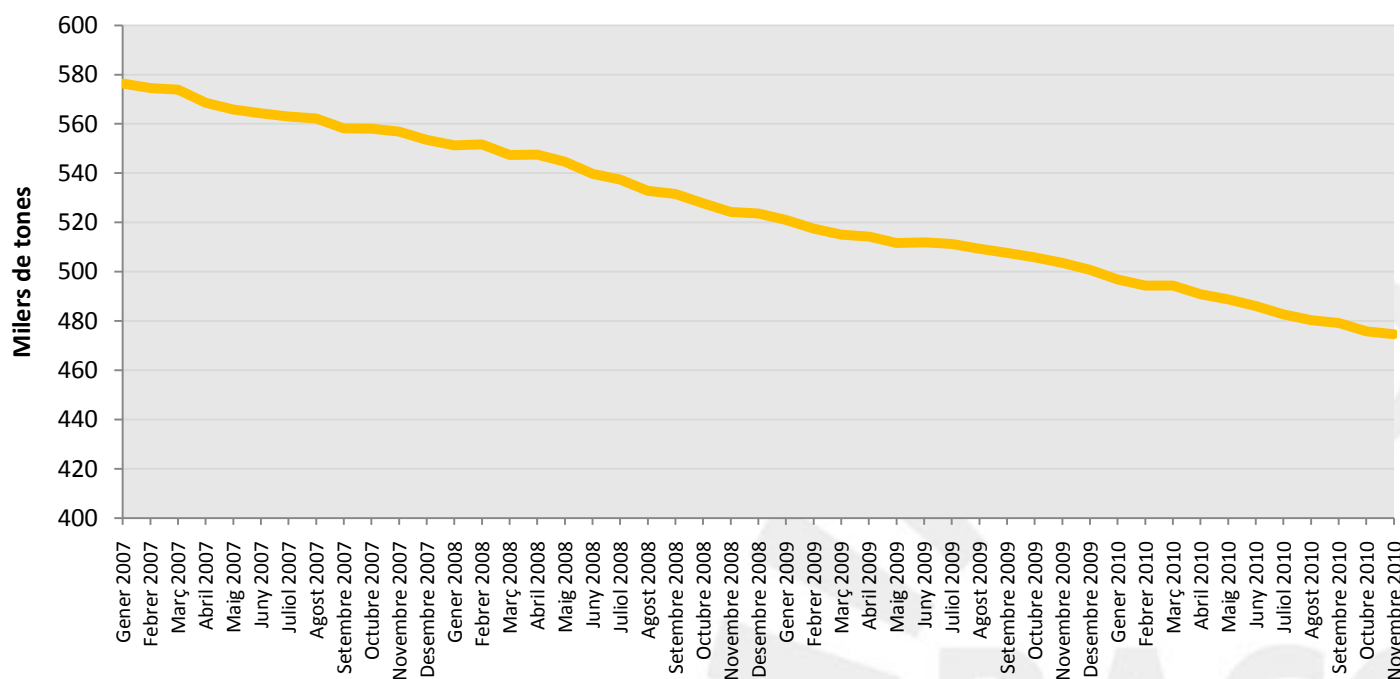
Continua a la següent plana

	Gasolina 95	Gasolina 98	Total gasolines	Gasoils A	Gasoils B	Gasoils C	Altres gasoils	Total gasoils	Querosens	Total combustibles
Gener 2009	413	49	462	1.824	611	416	127	2.978	335	3.775
Febrer 2009	398	47	445	1.831	532	319	117	2.799	368	3.612
Març 2009	441	54	495	1.989	522	254	138	2.903	398	3.796
Abril 2009	456	55	511	1.986	449	223	110	2.768	401	3.680
Maig 2009	445	52	497	1.998	392	98	118	2.606	429	3.532
Juny 2009	466	56	522	2.074	413	100	121	2.708	447	3.677
Juliol 2009	518	63	581	2.227	410	134	118	2.889	527	3.997
Agost 2009	491	61	552	1.947	325	97	115	2.484	497	3.533
Setembre 2009	445	53	498	1.980	406	140	129	2.655	459	3.612
Octubre 2009	452	55	507	2.058	476	170	124	2.828	462	3.797
Novembre 2009	402	47	449	1.915	460	193	123	2.691	348	3.488
Desembre 2009	438	52	490	1.947	567	355	138	3.007	415	3.912
Gener 2010	374	42	416	1.707	489	345	118	2.659	355	3.430
Febrer 2010	373	42	415	1.811	525	337	117	2.790	355	3.560
Març 2010	442	53	495	2.096	559	318	129	3.102	373	3.970
Abril 2010	421	48	469	1.947	422	168	116	2.653	395	3.517
Maig 2010	426	45	471	2.003	404	138	108	2.653	443	3.567
Juny 2010	440	50	490	2.081	404	109	128	2.722	490	3.702
Juliol 2010	487	54	541	2.150	401	122	119	2.792	519	3.852
Agost 2010	471	53	524	1.951	344	125	123	2.543	536	3.603
Setembre 2010	433	50	483	1.946	395	117	120	2.578	462	3.523
Octubre 2010	421	46	467	1.971	507	196	133	2.807	476	3.750
Novembre 2010	394	41	435	1.952	537	262	126	2.877	409	3.721

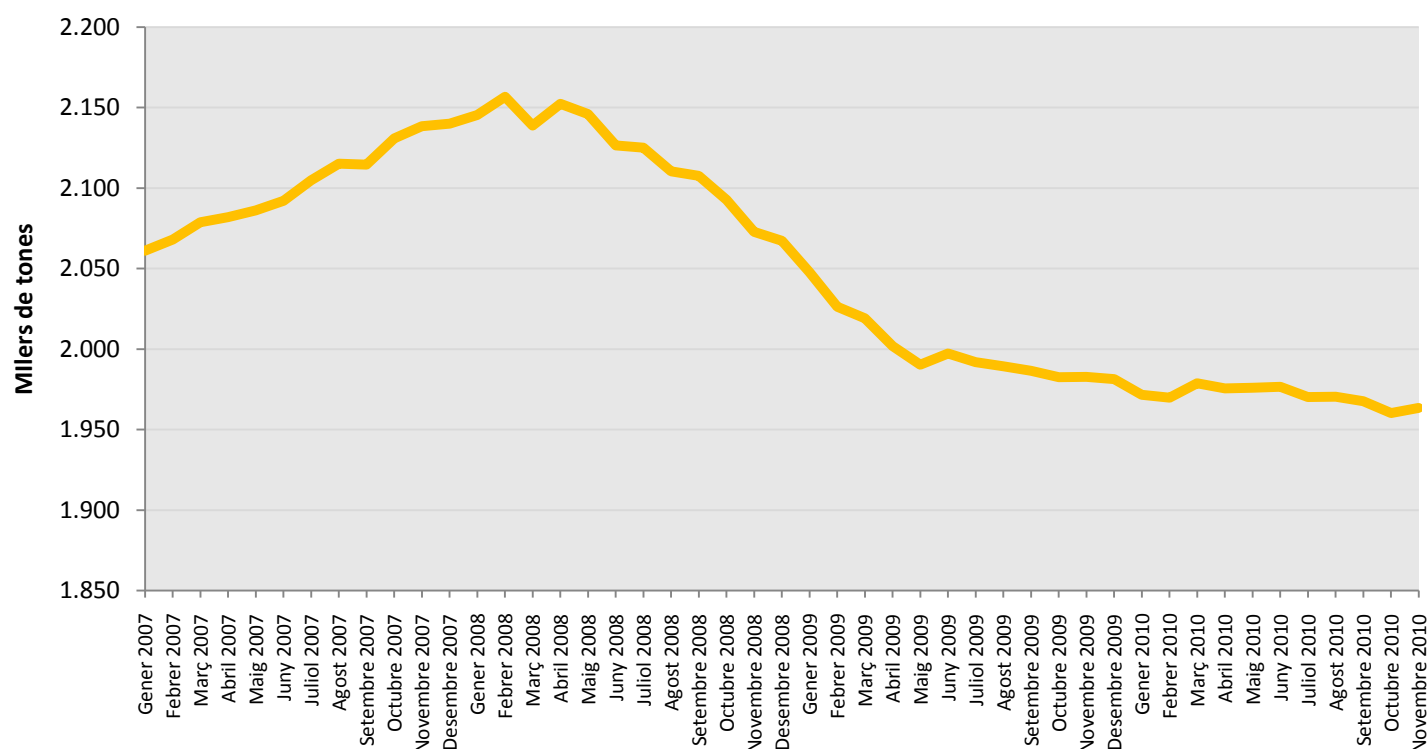
Nota: Gasoils: A: Automoció, B: Agrícola, C: Calefacció.

Font: Boletín Estadístico de hidrocarburos.

Consum mensual de gasolina (mitjana mòbil dels darrers 12 mesos)

Consum mensual de gasoil (mitjana mòbil dels darrers 12 mesos)

Consum mensual de querosens (mitjana mòbil dels darrers 12 mesos)

